

JEDAN MUŠKARAC I JEDNA ŽENA?

ROMAN IZLAZI IZ OKVIRA KLASIČNE LOVE STORY TE POSEŽE ZA ELEMENTIMA TRILERA, PSIHOLOŠKE PROZE, KRIMIĆA

NADA KUJUNDŽIĆ

Ako ste poput mene, tada imate neku vrst love-hate odnosa s (mahom pohvalnim) tekstovima kakvima urednici i izdavači kite korice knjiga. Nažalost, u većini slučajeva silni superlativi otkrivaju se tek kao puka dekoracija, a samoprozvani nasljednici Prousta i suvremene reinkarnacije velikana proze realizma pokazuju se nedostojnima takvih titula. Romani koji obećavaju da će vas dirnuti, rasplakati, nasmijati ili vam (oni ambiciozniji) čak promijeniti život, vraćaju se u knjižnice ili na police kućnih biblioteka bez da su na čitatelja/icu ostavili trajniji dojam; namjesto korjenitih duševnih preokreta, dobro poznata "kroz jedno uho ude, kroz drugo izade" shema. Stoga, opreza nikad dosta! Iako sam u knjižnicu ušla odlučna u namjeri da izbjegnem uredničko-reklamnim smicalicama, nisam mogla odoljeti romanu koji se diči "snažnom emocijama nabijenom pričom o nestanku komunikacije između dvije osobe, o paradoksalnom gubitku povjerenja, o nedostatku iskrenosti", romanu koji se, štoviše, diči time da "raskrinkava sva licemjerja društva, ali još i više tajna, skrivena lica svakog pojedinca". Kad spomenuti uradak još k tomu potpisuje Đurda Knežević, poznata po svojim britkim, uglavnom feministički intoniranim tekstovima, dobivate ponudu koju zaista ne možete odbiti. I tako, knjiga pod rukom, osmijeh na licu, optimistično i lakog koraka kući. S velikim zadovoljstvom mogu izjaviti da se ovoga puta dobro poznata izreka koja obećanje opisuje kao "ludom radovanje", ipak nije potvrdila. Ono što se jest potvrdilo je Kneževićin status vrsne i provokativne autorice koja nudi kvalitetnu i poticajnu prozu.

RAZBIJANJE ILUZIJE O MOŽEBITNOM SRETNOM KRAJU, SVADBENIM ZVONIMA I INIM STALNIM MJESTIMA ROMANTIČNOG DISKURSA, STAVLJA NAGLASAK NA SAM (LJUBAVNIČKI, MEĐULJUDSKI) ODNOS SA SVIM NJEGOVIM NIJANSAMA, FAZAMA I OBLICIMA

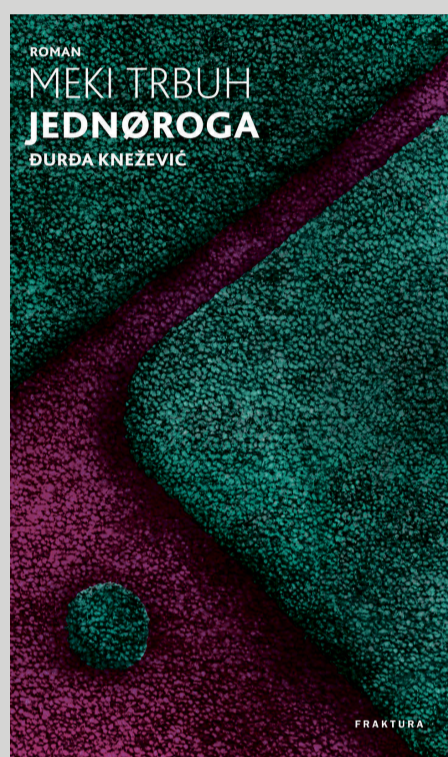
POIGRAVANJE ŽANROVIMA I RODNIM ULOGAMA Davno se potvrdilo da je ljubav neiscrpna tema. Kneževićin roman svakako govori u prilog tomu, no istovremeno dobrano izlazi iz okvira klasične love story te poseže za elementima trilera, psihološke proze, krimića. Stvar se na prvi pogled čini bolno predvidljivom: dvije

izgubljene i još k tomu karakterno sasvim oprečne individue koje, svaka iz svog osobitog očista, komentiraju razne faze ljubavne veze u kojoj su se našle, "od početne euforije slučajnog susreta i neodoljive seksualne privlačnosti, do depresije zajedničkog življenja i tjelesne odbojnosti". Autorica prepusta pripovijedanje samim akterima ove sasvim (ne)obične ljubavne priče pa tako poglavlja naizmjenice donose Njegovu (Aleksovu) i Njezinu (Elinu) stranu. Valja, doduše, napomenuti da usprkos ravnopravnosti pripovjednih glasova ravnoteža u konačnici ipak preteže na Aleksovu stranu: poglavlja u kojima on vodi glavnu riječ nešto su dulja te brojčano nadmašuju ona u kojima ulogu pripovjedača preuzima Ela. Iako se davanje glavne riječi muškom liku doima nespojivim s autoričinim feminističkim svjetonazorom, finalni obrat baca sasvim drugačije svjetlo na ovo pitanje – kao što će otkriti oni koji se odluče pročitati ovaj zanimljiv i intrigantan roman. A propos obrata, dugo sam mozgala o tome otkriti ga ili ne. S jedne strane, prilično je teško ponuditi iole suvislu interpretaciju djela bez osvrta na ono o čemu se "zapravo" radi. S druge strane, poštujem elementarnu čitateljsku radoznalost i ne želim nikoga lišiti (ne)zadovoljstva otkrivanja "misterija" (ako o misteriju uopće može biti govora). Nisam prijatelj spoilera, stoga po pitanju kraja odgovorno odlučujem držati jezik za zubima.

Iako se ispočetka čini kako je riječ o ponešto tradicionalnoj vezi između muškarca – poslovnog čovjeka, i žene – umjetnice, ubrzo se pokazuje da su rodne uloge u ovome paru daleko apstraktnije i fleksibilnije. Aleks je osjećajan, intuitivan, introvertiran, čak i ponešto pasivan. On je taj koji sjedi kod kuće, uzgaja ruže i tone u depresiju, dok je Ela ambiciozna i promiskuitetna. Zanimljivo je da oboje gaje umjetničke ambicije: ona je likovna pedagoginja koja sanja o vlastitim izložbama, a on direktor omanjeg poduzeća kojega privlači književna karijera. Pisanje doživljava kao neku vrst kompenzacije za životne neuspjehe, ali i način kontroliranja vlastite stvarnosti; Ela, pak, odbija naslove koje joj on preporučuje jer, kako kaže, smatra da je ono što joj se događa u "stvarnom životu" daleko zanimljivije od bilo čega što se daje pronaći u knjigama.

VOLJETI SE OTVORENIH OČIJU? Početna euforija i zanos u oba partnera izazivaju gotovo bezgraničan osjećaj mogućnosti; nova veza istovremeno je i prilika za novi početak, za konačan prekid sa "starim životom", ali i "starim sobom". No, kako to obično biva, kad je netko predobar da bi to bila istina, onda to najčešće i nije istina. A upravo su istina, iskrenost, laž i (ne)mogućnost njezinog opravdanja jedna od glavnih tema ovoga romana. Aleks sanja o vezi "bez štita ispletenog od bezbrojnih laži", o iskrenoj i otvorenoj, "pravoj" komunikaciji. No san o životu u kojemu se "može i bez laži" ubrzo zamjenjuje spoznaja o realnosti u kojoj i nema drugoga do laži: "Malo je i od čega drugog osim laži ostalo između nas (...). Međutim laž sama bila je ogromna, pažljivo građena, njegovana, mnogostruka

i zapletena, neprobojna. (...) Laž koju mi je ponudila postala je moja najčvršća stvarnost. Stvarnost izvan te laži blijedjela je, rastakala se, postajala nestvarna i daleka".

Đurda Knežević, *Meki trbuh jednoroga*; Fraktura, Zaprešić, 2010.

Iako je od samog početka jasno da ovoj ljubavnoj priči nedostaje happy end (roman započinje Elinim umorstvom i Aleksovim bijegom), retrogradna tehnika ne lišava naraciju napetosti. Štoviše, razbijanje iluzije o možebitnom sretnom kraju, svadbenim zvonima i inim stalnim mjestima romantičnog diskursa, stavlja naglasak na sam (ljubavnički, međuljudski) odnos sa svim njegovim nijansama, fazama i oblicima. Roman tako nastoji ogoliti i razotkriti iluzije kakve u pravilu njeguju romanse i njima slični (mahom eskapistički) pripovjedni žanrovi. Sudbonosni prvi susret nije obilježen ljubavlju na prvi pogled, poslovičnim leptirićima u trbuhu. Junak pred sobom ne gleda zanosnu ljepoticu u slow motionu već, naprotiv, ustvrđuje kako je žena koja je zaokupila njegovu pažnju "ružna", neljepog konjskog lica i "ispranih" očiju. Ako se ljepota krije tek u oku promatrača, može li također biti govora o svjesnoj odluci da se nešto učini ljepšim i privlačnijim (sam Aleks tvrdi da mu je Ela bila zanimljiva jer je odlučio učiniti je zanimljivom), možda u pokušaju kreiranja "bolje slike svijeta i sebe samih u njoj"? Ela, inače likovna umjetnica, i sama (svjesno ili nesvjesno) "vidi" svog ljubavnika Berta kao visokog, opuštenog i spontanog sve dok je on ne napusti, i ona ne shvati da je isti zapravo nizak i proračunat.

NIČIJI PROSTOR, NIČIJA ZEMLJA Istaknuto mjesto u romanu pripada prostorima – Njegovim, Njezinim, nikada

KNEŽEVIĆKINU PROZU KRASI ISTANČAN PRIPOVJEDNI STIL TE VJEŠTA KARAKTERIZACIJA I MOTIVACIJA LIKOVA. ROMAN NITI U JEDNOM TRENUTKU NE PODILAZI ČITATELJU, NO TAKODER SE NE BI MOGLO USTVRDITI NI DA JE ODVEĆ PRETENCIOZAN

zajedničkim. U tom je smislu važno primijetiti da se prvi susret odigrava na aerodromu, koji francuski antropolog Marc Augé karakterizira kao "nemjesto" (Aleks ga doživljava kao "beztvremenski prostor bez mjesta"). Štoviše, većina njihove romanse odigrava se upravo na "nemjestima" kakva su hotelske sobe, kolodvorski bifei ili "Zimmer frei" prenoćišta: "Ničiji prostor, ničija zemlja, gola hotelska soba s uvijek istim prizorom izgužvanih, nestvarno bijelih plahti gurnutih na rubove kreveta ili na pod, razgovor koji ništa ne kazuje, čiji se sadržaj ne može prepričati jer ga jednostavno nema". Susreti se redovno dogovaraju na "neutralnim" tere-nima, mjestima koja to jesu i nisu, a koja je stoga moguće tumačiti kao simbol ispraznosti veze (ili, bolje reći, ne-veze) između glavnih likova. U konačnici, upravo je prostorna veza jedina prava i konkretna koja postoji između Aleksa i Ele, koji se postupno pretvaraju u ono što često vidaju na kičastim slikama obješenim u hotelskim sobama: ljudi "povezani samo mjestom gdje su se sreli i gdje se povremeno susreću". Komunikacija na takvim nemjestima nužno postaje ne-komunikacijom: nekoliko uljudnih komentara, "kratka pitanja koja ne traže odgovore". Nadalje, prostor u romanu predstavlja važan element u karakterizaciji likova: Aleks, primjerice, preferira sigurne i poznate prostore doma, dok je Elina potreba da bude u centru pažnje dodatno podcrtna njezinom sklonišću prema javnim prostorima.

Kneževićinu prozu krasi istančan pripovjedni stil te vješta karakterizacija i motivacija likova. Roman niti u jednom trenutku ne podilazi čitatelju, no također se ne bi moglo ustvrditi ni da je odveć pretenciozan; dugačke, vizualno sugestivne i emocionalno nabijene rečenice začudno su pitke te služe elementarnoj komunikaciji na relaciji pripovjedač – čitatelj/ica, a ne demonstriranju literarnog umijeća autorice. Treći roman Đurde Knežević predstavlja dobrodošlo osvježanje u domaćoj ponudi, (pre) zasićenoj sagama o čarima kupovanja i senzacionalističkim (auto)biografijama takozvanih/samozvanih "celebova". **E**